

2024 MALİ YILI GENEL BÜTÇE YASA TASARISI

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi aşağıdaki Yasayı yapar:

Kısa İsim

1. Bu Yasa, 2024 Mali Yılı Genel Bütçe Yasası olarak isimlendirilir.

31 Aralık 2024
Tarihinde Sona
Erecek Mali Yıl
Hizmetleri İçin Tahsis
Edilen Ödenek
“A”, “C” ve “D”
Cetvelleri

2. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin, 1 Ocak 2024 tarihinde başlayan ve 31 Aralık 2024 tarihinde sona erecek olan 2024 Mali Yılında, bu Yasaya Ek’li “A”, “C” ve “D” (Ödenek, Kadro ve Araç) Cetvellerinde saptanan hizmet ve faaliyetlerin yürütülmesi için 78,712,000,000.- TL (Yetmiş Sekiz Milyar, Yedi Yüz On İki Milyon Türk Lirası) ödenek tahsis edilir.

Bütçenin Finansmanı
“B” Cetveli

3. Bütçenin finansmanı için bu Yasaya Ek’li “B” (Gelirler) Cetvelinde saptanan kaynaklardan 51,230,000,000.-TL (Elli Bir Milyar, İki Yüz Otuz Milyon Türk Lirası) Mahalli Gelir, 5,092,868,000.-TL (Beş Milyar, Doksan İki Milyon, Sekiz Yüz Altmış Sekiz Bin Türk Lirası) Fiyat İstikrar Fonu Geliri, 800,000,000.-TL (Sekiz Yüz Milyon Türk Lirası) Diğer Fon Gelirleri, 38,800,000.-TL (Otuz Sekiz Milyon, Sekiz Yüz Bin Türk Lirası) Döner Sermaye Geliri, 770,332,000.-TL (Yedi Yüz Yetmiş Milyon, Üç Yüz Otuz İki Bin Türk Lirası) Özel Gelirler, 4,500,000,000.-TL (Dört Milyar, Beş Yüz Milyon Türk Lirası) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yatırımları ve 4,500,000,000.-TL (Dört Milyar, Beş Yüz Milyon Türk Lirası) Güvenlik Kuvvetleri ile Sivil Savunma Teşkilatı Giderleri dahil olmak üzere toplam 9,000,000,000.-TL (Dokuz Milyar Türk Lirası) T.C. Yardımı ve 5,000,000,000.-TL (Beş Milyar Türk Lirası) T.C. Kredisi ve 6,780,000,000.-TL (Altı Milyar, Yedi Yüz Seksen Milyon Türk Lirası) İç Kaynaklar ile birlikte toplam 71,932,000,000.-TL (Yetmiş Bir Milyar, Dokuz Yüz Otuz İki Milyon Türk Lirası) gelir öngörülür. Gelir ve Gider Farkı yıl içinde alınacak mali önlemlerle karşılanacaktır.

Cetveller

4. 2024 Mali Yılı Genel Bütçe Yasası aşağıdaki Cetvellerden oluşur:

“A” Cetveli	Ödenekler
“B” Cetveli	Gelirler
“C” Cetveli	Kadrolar
“D” Cetveli	Araçlar
“E” Cetveli	Barem Tabloları (I-II)
“F” Cetveli	Harcamaya İlişkin Formüller (Eko Rehber)
“G” Cetveli	Harcama Yetkilileri
“H” Cetveli	Tahsil Amirlikleri
“İ” Cetveli	Kadro Fazlası Personel

Analitik Bütçe
Sınıflandırması

5. 2024 Mali Yılı Genel Bütçesi, analitik bütçe sınıflandırmasında aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:
- (1) Kurumsal Sınıflandırma: Birinci düzeyinde Bakanlıklar ve Müstakil Kuruluşlar, İkinci düzeyinde ise Bakanlıklara bağlı Daireler yer almaktadır.
 - (2) Fonksiyonel Sınıflandırma: Devlet faaliyetlerinin işlevini göstermektedir.
 - (3) Finansal Sınıflandırma: Yapılan harcamaların hangi kaynaktan finanse edildiğini göstermektedir.
 - (4) Ekonomik Sınıflandırma: Ödeneklerin ekonomik sınıflandırılmasını göstermektedir ve detaylı açıklamaları “F” Cetveli Eko-Rehberde yer almaktadır.

Bütçe Politikası ve
Mali Kontrol

6. Maliye İşleriyle Görevli Bakan, tutarlı, dengeli ve etkili bir bütçe politikası yürütmek, istikrarı temin etmek ve mali kontrol sağlamak amacıyla;
- (1) Kamu istihdam politikasının belirlenmesine ve uygulanmasına yön vermeye,
 - (2) Harcamalarda azami tasarruf sağlayıcı düzenlemeleri tespit etmeye,
 - (3) Giderlerle ilgili ödeneklerin dağıtımını ve kullanımını belli esaslara bağlamaya, ve
 - (4) Gelir ve giderlere ilişkin yasa ve mevzuatla belirlenmiş konularda uygulamaları düzenlemek üzere standartları tespit etmeye,
- yetkilidir.

Aktarma Kuralları ve
Yöntemi
41/2019
27/2022

7. Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Yasasının 34’üncü maddesi kurallarına bakılmaksızın, aktarmalar ilgili harcamacı kuruluşlarca, Maliye İşleriyle Görevli Bakanlığa gönderilir ve Bakanlık finansman kaynağına bakılmaksızın öneriyi aşağıdaki esaslar ve usuller çerçevesinde değerlendirir.
- (1) Kurumsal ayrımın I. Düzeyleri arasında yapılacak aktarmalar, Cumhuriyet Meclisi tarafından yapılır.
 - (2) Kurumsal ayrımların II. Düzeyleri arasında yapılacak aktarmalar, yeni madde ihdası da dahil, Harcama Yetkilisinin önerisi üzerine Maliye İşleriyle Görevli Bakanlığın onayına bağlıdır.
 - (3) Ekonomik Sınıflandırmada herhangi bir ödenek kalemi altında öngörülen bir hizmetin yerine getirilmemesi nedeniyle kullanılmayan ödenek, Bakanlar Kurulunun uygun görüşü alınmadıkça başka bir kaleme aktarılamaz.
 - (4) Aktarma suretiyle ödeneği azaltılan bir kaleme veya aktarma suretiyle ödeneği artırılan bir kalemden başka bir kaleme aktarma yapılamaz.
 - (5) Bütçede öngörülen bir ödeneğin %50’sinden fazla miktarını aktarmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.
 - (6) Mali yıl içinde Bakanlık isimlerinin ve Bakanlıklara bağlı dairelerin değişmesi halinde, buna paralel olarak yapılacak kurumsal sınıflandırmanın I. ve II. Düzeyleri arasındaki aktarmalara Bakanlar Kurulu yetkilidir.
 - (7) Bakanlıklar, bağlı daireler ve müstakil kuruluşların bütçelerinde yer alan “Elektrik Alımları IV. Düzey”, “Su Alımları IV. Düzey”, “Sigorta Giderleri IV. Düzey”, “Haberleşme Giderleri III. Düzey” ve “Kıralar III. Düzey” kalemleri ile hale veya Bakanlar Kurulu kararı ile yapılacak ödemelerle ilgili ödenek kalemlerinden başka bir kaleme aktarma yapılamaz. Ancak, bu fıkra nezdinde anılan kalemler arasında aktarma yapılabilir.

- (8) Müstakil Kuruluşlar ve Yönetim Hizmetleri Bütçeleri dışında kalan Bakanlıklara bağlı Dairelerin Temsil Giderleri kalemine aktarma yapılamaz
- (9) Personel giderleri, sosyal güvenlik kurumuna devlet prim giderleri ve cari transfer kalemlerinden başka harcama kalemlerine aktarma yapılamaz.
- (10) Farklı finansman kalemleri arasında aktarma yapılamaz

Geçen Yıllar
Borçlarına Ait
Ödemeler

8. Kamu idareleri, bütçelerinde yer alan ödeneklerin üzerinde harcama yapamaz. Bütçeyle verilen ödenekler, tahsis edildikleri amaçlar doğrultusunda yılı içinde yaptırılan iş, satın alınan mal ve hizmetler ile diğer giderlerin karşılanmasında kullanılır. Ancak, ait olduğu mali yılda ödenemeyen ve emanet hesabına alınamayan zamanaşımına uğramamış geçen yıllar borçları, ilgili kamu idaresinin cari yıl bütçesinden ödenir. Geçmiş yıl borçlarının 2024 yılı bütçesinden ödenmesinde, gideringerçekleştiği yıla ait ödenek bakiyesinin 2024 yılında ödenecek tutardan az olmaması esastır. 2024 yılında bu madde hilafına ödemelerde Maliye İşleriyle Görevli Bakanlık yetkilidir.

Yedek Ödenekler
41/2019
27/2022

9. (1) Bütçenin hazırlanması sırasında öngörülmeven veya yıl içerisinde meydana gelmesi muhtemel hizmetlerin karşılanabilmesi amacıyla, gerekli ve zorunlu hallerde aşağıda belirtilen yedek ödeneklerden ilgili kurum bütçesine aktarma yapmaya ve/veya yedek ödeneklerden ilgili kalemlere aktarılan ödenekler veya bunların bakiyelerini yedek ödenek kalemine almaya Maliye İşleriyle Görevli Bakanlık yetkilidir:
 - (A) 09.1.1.01 “Personel Giderlerini Karşılama Ödeneği”
 - (B) 09.1.5.03 “Ek Çalışma Karşılıkları Ödeneği”
 - (C) 09.2.1.01 “Cari Giderleri Karşılama Ödeneği”
 - (Ç) 09.2.1.02 “Devam Eden ve Acil Yatırım Projeleri Ödeneği”
 - (D) 09.2.1.03 “Bakanlıklar - Avrupa Birliğine Uyum Projesi Ödeneği”
 - (E) 09.2.1.04 “Elektrik Alımlarını Karşılama Ödeneği”
 - (F) 09.2.2.01 “Cari Transfer Giderlerini Karşılama Ödeneği”
 - (G) 09.2.2.02 “KDV Ödemelerini Karşılama Ödeneği”
 - (H) 09.2.2.03 “Kamulaştırma Giderlerini Karşılama Ödeneği”
 - (I) 09.3.1.01 “Kur Farklarını Karşılama Ödeneği”
 - (İ) 09.3.1.02 “Yapım İşleri ile İlgili Kur Farklarını Karşılama Ödeneği”
 - (J) 09.4.1.01 “Öngörülmeven Giderler Ödeneği”
 - (K) 09.4.1.02 “Seçim ve Sayım Giderleri Ödeneği”
 - (L) 09.5.1.01 “Doğal Afet Giderlerini Karşılama Ödeneği”
- (2) Bakanlık, bağlı daire ve müstakil kuruluşların bütçelerinde öngörülen ve yıl içerisinde kullanılmayan ödenek veya bakiyelerini yıl içinde yedek ödenek kalemine almaya Maliye İşleriyle Görevli Bakanlık yetkilidir.

- T.C. Yardımları ve Krediler ile Finanse Edilen Transferler ve Yatırım Projelerinin Uygulama Esasları
10. (1) Türkiye Cumhuriyeti Yardımları ile finanse edilecek yatırım projeleri için, ilgili Bakanlıklarca hazırlanacak Proje Termin Planları, Maliye İşleriyle Görevli Bakanlıkça değerlendirilerek, Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma ve Ekonomik İşbirliği Ofisine iletilir.
- (2) Türkiye Cumhuriyeti kredi ve yardımları ile finanse edilmesi öngörülen harcamalara ilişkin olarak; Bütçe kalemleri arasında aktarma yapılmasına, finansmanı ayrıca sağlanan veya önceki yıllardan devreden miktarların mevcut bütçe ödeneklerine eklenmesine veya yeni bütçe kalemleri açılmasına, bir kısım bütçe tertiplerinin kaldırılmasına, Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma ve Ekonomik İşbirliği Ofisinin olumlu görüşünün alınması kaydı ile Maliye İşleriyle Görevli Bakanlık yetkilidir.
- (3) Söz konusu yatırım projeleri ve transfer kalemlerinde yer alan ödenekler, iki ülke arasında imzalanan protokoller veya bunlarda yeterli açıklık bulunmayan hallerde de Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma ve Ekonomik İşbirliği Ofisinin olumlu görüşü alınarak Bakanlar Kurulunca belirlenecek esas, usul ve amaçlarda kullanılır.
- (4) Türkiye Cumhuriyeti kaynaklı olarak çeşitli kesimlere kredi olarak kullandırılan miktarlardan sağlanan kredi geri dönüşleri (faizleri dahil) Merkez Bankasında açılacak hesaplarda toplanır. Bu miktarlar da yukarıdaki (2)'nci fıkrada belirtilen usuller çerçevesinde bütçeye gelir, ödenek kaydedilir ve Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma ve Ekonomik İşbirliği Ofisinin olumlu görüşü alınarak Bakanlar Kurulunca belirlenecek esas, usul ve amaçlarda kullanılır.
- Mahalli Projelerin Uygulama Esasları
11. Mahalli Proje ödeneklerinden cari nitelikli ödenek kalemlerine, yıl sonu kesin hesap işlemleri hariç olmak üzere hiçbir şekilde aktarma yapılamaz. Ancak, Mahalli Projelerin uygulama seyrine göre projeler arası aktarma yapılmasına, yeni projelerin mevcut projelere eklenmesine Maliye İşleriyle Görevli Bakanlık yetkilidir.
- Önceki Yıllardan Mükellefiyet Altına Giren Harcama Miktarlarının Kullanılması
12. Finansmanı Fon, Döner Sermaye ve Av Üretme Gelirlerinden sağlanıp, önceki yıllardan mükellefiyet altına girilen ve 2024 Mali yılında devam edecek harcama miktarları kadar gelirin emanete alınması ve bu miktarların söz konusu mükellefiyetler için kullandırılmasına Maliye İşleriyle Görevli Bakanlık yetkilidir.
- Ödenek Kullanımının Harcama Programına Bağlanması
13. Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Yasasının 33'üncü maddesinin (2)'nci fıkrasının (A) bendi kurallarına bakılmaksızın;
- (1) Bu Yasaya Ek'li "A" Ödenekler Cetvelindeki Ödenekler, Maliye İşleriyle Görevli Bakanlıkça belirlenecek ilkeler ve serbest bırakma oranları dahilinde kullanılır. Bakanlık ve bağlı birimleri ile kurumların yıl içerisinde gerçekleştirecekleri hizmet ve faaliyetleri için bütçelerinde yer alan ödeneklerin kullanımının önceden planlanabilmesi amacı ile ödenek kullanımının ayrıntılı bir harcama programına bağlanması Maliye İşleriyle Görevli Bakanlık tarafından istenebilir. Maliye İşleriyle Görevli Bakan tarafından ödenek kullanımının ayrıntılı harcama programına bağlanmasının uygun görülmesi halinde, belirlenecek serbest bırakma oranları üzerinde ve bu harcama programı dışında harcama yapılamaz.

- (2) Yukarıdaki fıkraya bağlı olarak 2024 Mali Yılında, Yüksek Mahkeme Başkanlığı, Hukuk Dairesi (Başsavcılık), Sayıştay Başkanlığı, Kamu Hizmeti Komisyonu Başkanlığı ile Yüksek Yönetim Denetçisi (Ombudsman); mali yıl başında hazırlanacak Ayrıntılı Harcama Programının Maliye İşleriyle Görevli Bakanlık tarafından onaylanması kaydı ile 2024 Mali Yılı Bütçe ödeneklerinden ödenekleri çerçevesinde harcama yapılabilir.

Cumhurbaşkanlığı
Tanıtma ve
Enformasyon
Hizmetlerine Katkı
Projesindeki
Ödeneğin Kullanımı

14. Cumhurbaşkanlığı Bütçesi altında öngörülen “Cumhurbaşkanlığı Tanıtma ve Enformasyon Hizmetlerine Katkı Projesi”ndeki ödenek, Devletin milli güvenliği ve yüksek menfaatleri ile itibarının gerekleri, siyasi, sosyal ve kültürel amaçlar ve olağanüstü hizmetlerle ilgili olarak kullanılır. Bu ödenek, amaçları dışında ve Cumhurbaşkanının ve ailesinin kişisel harcamaları ve siyasi partilerin ihtiyaçlarında kullanılamaz. Bu ödenek ile ilgili harcamalar, diğer yasalardaki kurallara bakılmaksızın denetime tabi değildir.

İstihdam
41/2019
27/2022

24/2012
1 /2015
1/2017

15. Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Yasasının 41’inci maddesinin kurallarına bakılmaksızın, bütçede öngörülen veya yıl içerisinde herhangi bir sebeple münhal düşen kadroların, karşılığında “Münhal” sözcüğü yazılı olup olmadığına ve hangi statüde alınacağına bakılmaksızın, mali olanaklar elverdiği ölçüde Özelleştirme Yasası kapsamında alınacaklar ile vardiya düzeninin sağlanması için yapılacak istihdamlar hariç olmak üzere, kamuda 1 yıl içinde yeni istihdam edilecek toplam personel sayısı merkezi idarelerde ve KİT’lerde 2023 Mali Yılı içerisinde emekli olanların sayısını aşmayacak şekilde doldurulabilir. Bütçede ödeneği olması veya bütçeden katkı almasına bakılmaksızın, kamu kaynağı kullanan tüm Kurum, Kuruluş, Müstakil Kuruluşlar da dahil olmak üzere her ne ad altında olursa olsun personel istihdamı öncesinde Maliye İşleriyle Görevli Bakanlıktan yetki alınacaktır.

Hizmet Alımı

16. Hizmet alımları, yalnızca ilgili bütçe ödeneğinden yapılır. Hizmet alımı suretiyle geçici veya sözleşme ile personel istihdamı yapılamaz ve bu tutarlar, personel ödeneklerinden ödenemez.

Borçlanma ve Devlet
Kefaleti

17. KİT’ler ve diğer kamu kurum ve kuruluşları herhangi bir şekilde Merkez Bankası, kamu ve özel bankalar ile İhtiyat Sandığı Fonundan borçlanamaz. Mevcut kefaletlerin yenilenmesi haricinde yeni Devlet Kefaleti ile Devlet Kurumları Kefaleti verilemez. Ancak, KIBTEK ve Sosyal Sigortalar Dairesi ile Reform Destekleme Ödeneğinin kullanıldığı yeniden yapılandırmaya yönelik borçlandırmalar için Devlet Kefaleti ile Devlet Kurumları Kefaleti verilebilir.

İç Borçlanma
41/2019
27/2022

18. Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Yasasının 10’uncu maddesinin (6)’ncı ve (7)’nci fıkraları uyarınca; Devlet, 2024 Mali Yılı Bütçesinde öngörülen ödenekler toplamı ile gelirler toplamı arasındaki fark kadar net borçlanabilir, mevcut kamusal nitelikli borçların temditi veya önceden verilmiş limitlerin kullanılmasına bağlı yasa ile belirlenen sınırlara ilişkin kurallar saklıdır. Bu kapsam haricinde hiçbir surette borçlanma yapılamaz.

Devlet İç Borçlanma
Senetleri ve Devlet

19. Devlet, bütçede öngörülen ödenekler toplamı ile gelirler toplamı arasındaki fark kadar iç borçlanma senedi ihraç edebilir ve bu miktar kadar kefalet ve garanti verebilir.

Kefaleti

Özel Tertip İç
Borçlanma Senetleri
Limiti

20. İkrazen ihraç edilecek özel tertip Devlet iç borçlanma senetlerinin tutarları 1,000,000,000.-TL (Bir Milyar TürkLirası)'nı aşamaz.

Görev Zararı ile
Teşvik ve Destek
Ödeneklerinin
Aşılmayacağı

21. Bütçede yer alan “Doğrudan Gelir Desteği Ödemeleri”, “Diğer Teşebbüslere” gibi görev zararları ile teşvik ve destek için öngörülen ödeneklerde aşım neden olacak işlem yapılamaz.

Taşınmaz Mal
Komisyonu Kararı ile
Ödenecek Tazminat
ve Diğer Ödemeler
67/2005
59/2006
85/2007
74/2009
56/2011
30/2013
1/2016
67/2017
41/2019

22. “B” Gelirler Cetvelindeki Ekonomik Kodu: 01-8-1-23 “Taşınmaz Mal Komisyonu Adı Altında Tazminat İçin Alınan Tapu Harcı” kalemine yatırılan gelirler, Anayasanın 159’uncu Maddesinin (1)’inci Fıkrasının (b) Bendi Kapsamına Giren Taşınmaz Malların Tazmini Takası ve İadesi Yasasının 18’inci maddesi kuralları uyarınca, Komisyon kararı ile ödenecek tazminat miktarları ve diğer ödemeler; “A” Ödenekler Cetvelinde yer alan I’inci Düzey Kurumsal 08; “İçişleri Bakanlığı” II’inci Düzey Kurumsal Kodu: 01 “Yönetim Hizmetleri” altında yer alan Fonksiyonel Kodu: 03 “Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri”; Finansman Kodu: 1 “Mahalli Kaynaklar”; Ekonomik Kodu: 05-4-9-02 “67/2005 Sayılı Yasa Gereği Ödemeler” kalemine ödenek kaydedilerek kullanılır. Ekonomik Kodu: 01-8-1-23 “Taşınmaz Mal Komisyonu Adı Altında Tazminat İçin Alınan Tapu Harcı” kalemine yatırılan gelir ve Ekonomik Kodu: 05-4-9-02 “67/2005 Sayılı Yasa Gereği Ödemeler” kalemine ödenek kaydetmeye Maliye İşleriyle Görevli Bakanlık yetkilidir.

Ön Ödemeler
41/2019
27/2022

23. Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Yasasının 49’uncu maddesi uyarınca; bütçede ödeneği olan amaçlar için tahakkuk ve kesin ödeme emri işlemlerinin tamamlanması beklenilmeden peşin ödeme gerektiren ivedi ve zorunlu durumlarda, Harcama Yetkilisinin göstereceği gerekçeler üzerine, ilgili Harcama Yetkilisine veya önereceği kişi veya idarelere Maliye İşleriyle Görevli Bakanlığın onayı ile ön ödeme verilebilir. Bu madde haricinde ön ödeme kullanılamaz ve ödeneği olmaksızın ön ödeme verilemez. Tahsil edilecek bütçe dışı ön ödemelerin geri dönüşleri açık ön ödemelerine mahsup edilerek, Devlet borçlarının ödenmesinde kullanılır.

Cari Transferler

24. (1) Maaş nitelikli sosyal transferler, Din İşleri, BRTK, TAK’a yapılan katkılar ile 05.6.2.01 “Uluslararası Kuruluşlara Üyelik Aidatı Ödemeleri” kalemi dışında kalan cari transfer kalemlerinin ödenekleri aşamaz.
(2) Bütçeden katkı alan kurum ve kuruluşların, başka herhangi bir yasa altında yer alan ve yerine getirilmeyen yükümlülüklerinin, mali yıl bütçesinde öngörülen ödenekten kesilmesinde Maliye İşleriyle Görevli Bakanlık

yetkilidir.

- (3) Herhangi bir Yasaya dayanarak Bütçede yer alan ödenekler hariç olmak üzere, ödeneklerin kullanımı ait olduğu mali yıl ile sınırlıdır.

Görüş Alınması

25. Bütçenin uygulanmasında, ilgili idarenin görev alanına girmekle birlikte kamu maliyesine etkileri açısından, özellikle giderleri artırıcı ve gelirleri azaltıcı olmak üzere mali boyutu olan her türlü tasarı, öneri, işlem ve karar öncesinde Maliye İşleriyle Görevli Bakanlıktan görüş alınacaktır. Ancak, milletvekilleri tarafından sunulan yasa ve karar önerileri bu kuralın dışındadır.

Yürütme Yetkisi
41/2019
27/2022

26. Bu Yasayı, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Yasası çerçevesinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu adına, Maliye İşleriyle Görevli Bakanlık yürütür.

1 Yürürlüğe Giriş

27. Bu Yasa, 1 Ocak 2024 tarihinden başlayarak yürürlüğe girer.